

Natančnejši pogled na idejo države in nacije, ki kroži po političnem in zgodovinskem okolju, pokaže, da je oslabljena vdanost nacionalni državi, ki jo zelo pogosto dojemajo v splošnem kontekstu objokovane izgube državljske vrline in zavračanja solidarnosti, izredno protisloven pojav, ker ga pravzaprav podpirajo novi imaginariji pripadnosti. V tem kontekstu pridevnik „nacionalno“ deluje hkrati tako kot limanice za vsakogar in kot začasna pripetost na določeno mesto, ki kaže svoje porozno pletivo že s samo gesto sklicevanja nanj. Toda nacija je, tako kot družina, stalno bojno polje nasprotujočih si zahtev in urgentnih pozivov k spremembi. In vendar se kaže kot opazno odporni, upoštevana celo zato, ker vprašanja o identiteti, vdano-
sti, solidarnosti in pripadnosti kratko malo ne izginejo.¹

Državljska vzgoja ali domovinska vzgoja? Domovinska vzgoja proti državljski vzgoji ali narobe? Ali pa si je vendarle mogoče zamisliti državljansko in domovinsko vzgojo kot sestavini istega pojma? Ali domovinska vzgoja bolj izključuje državljansko ali narobe? Da so s tem v nič manj kot globalnem mednarodnem razponu velike težave, katerih izvire je mogoče iskati v vselej obnavljajočih se »klasičnih« ideoloških opozicijah, je v času po padcu berlinskega zidu nemara še nazorneje razvidno, kot je bilo prej. Pri tem mislimo na opozicije, kot so: liberalno – konservativno, emancipatorično – represivno, lokalno – kozmopolitsko, nacionalno – internacionalno itn. Takšne opozicije vznikajo v raznolikih diskurzih, ki se nanašajo na tematiko vzgoje in izobraževanja v okvirih spet raznoliko opredeljene skupnosti, države, naroda (*etnije*) ali nadnacionalnih povezav. Kot zmeraj, kadar so sfere diskurzivno reprezentiranih realnosti označene s pojmovnimi (ideološkimi, nazorskimi, epistemološkimi, vrednostnimi) opozicijami, je treba o teh različnih realnostih vsaj podvomiti, se vprašati o njihovem kontekstu – kot bi lahko rekli z zdaj že skoraj obrabljeno Adornovo frazo, ki se nanaša na »*conflicting facts behind conflicting ideas*«. Seveda si pri tem ne kaže delati utvar, da gre za karkoli enostavnega in hitro rešljivega, da je mogoče z nekaj smisla za dialektiko in z nekaj privajene dialoščnosti razrešiti dileme, ki se izrekajo v omenjenih opozicijah; kajti »*conflicting facts*« so v primerih, kjer govorimo o vzgoji, ki jo danes pretežno označuje atribut »državljska« (se pa v posebnih družbenih in političnih kontekstih obuja atribut »domovinska« ipd.), pravzaprav dejst-

¹ Thomas Elsaesser, *European cinema face to face with Hollywood*, Amsterdam 2005, 25.